

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית
ג ל י ו נ ו ח ל ע י ו נ ב פ ר ש ו ה ל ב ו ע
בעריכת ד"ר נחמה ליבוביץ - שנת התשע-עשרה

מטות-מסעי (הש"ך)

הפטרה

ירמיהו ב'
ו' - כ"ח

הערה: להפטרה זו עיין גם גליון מטות-מסעי הש"ס!

א. שאלה כללית לפסוקים ו - ז - ח

הבאור: ואם נערוך דברי הפסוקים האלה אל דברי אדון הנביאים בפטרת האזינו, שהמה גם כן חוכמת מגולה, נמצא הכתובים מקבילים זה לעומת זה. ונראה כאלו יעורר לרמיהו פה וירמוז על יעודי משה רבנו שיבואו אל הפעל לאמור: הלא ידעתם, הלא שמעתם, הלא הוגד מראש לכם, ועתה יבואו כל הדברים ולא יאחדו. שם נאמר (דברים ל"ב י'): "ימצאהו בארץ מדבר ובחורו ילל ישימון" ופה נאמר "המוליך אותנו במדבר בארץ ערבה ושוחה...". מצא עוד הקבלות בין פסוקי פרקנו לבין פסוקי האזינו.

ב. ה' מה מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי וילכו אחרי ההבל ויהבלו.

חגיגה ט' ע"ב:

ד' שמעון בן יוחאי אומר: אין אומר: "בקרן גמלו בקרו חזיר!" (רש"י ד"ה אין אומר: בקרו זה לקרבן כלומר: מי שהוא מעלות מחללתו - אין מעוות) Sax

אלא אומר: "בקרן טלה"

(רש"י ד"ה אלא בקרו טלה: זה לקרבן, שמה נפל בו מום ונתקלקל, כך לשון "קלקול" נופל באדם שהיה טוב מחלילה)

ואי זה? זה חלמיר חכם שפרש מן התורה. ר' יהודה בן לקיש אומר: כל תלמידי חכמים שפרש מן התורה עליו הכתוב אומר: (משלי כ"ז) כצפור נודדת מקנה, כן איש נודד ממקומו. ואומר (ירמיהו ב') "מה מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי?"

במה מבהירים דברי הגמרא האלה את פסוקנו?

ג. "א...ועמי המיר כבוד בלא יועיל."

השוה לפסוקנו

הושע ד' ז': כרובים כן חטאו לי כבודם בקלון אמיר. חהל' ק"ו: וימירו את כבודם בתבנית שור אוכל עשב. בשלושת הפסוקים האלה חוזר הבטוי "המרת כבוד ב...". האם הוראת כבוד' אחת היא בשלושת הפסוקים?

ד. י"ג כי אחי עזבו מקור מים חיים

רד"ק: הנה טוב האל למיחלים לו הוא נמשל למקור מים חיים לשני פנים לטוב, אחת: שלא יבואו לו המים ממקום אחר אלא ממקומו הם גובעים, ושנית: שאינם לחם הפסוק. אברבנאל: דמה האל יח' למקור מים חיים, לפי שהוא המשפיע הראשון והוא ישפיע על הכל ולא יקבל דבר מסבה אחרת כמו מקור מים חיים, שמשם יבואו המים לכל המעינות והמקור לא יקבל המים ממקור אחר.

אלשיך: ...מניחים מקור השפע המחיה את כל העולמות.

- 1) השוה דמוי זה של "מקור מים חיים" לדמוי שבירמיהו י"ד "מקוה ישראל" בשניהם מכונה ה' למעין - מה ההבדל ביניהם?
- 2) לכאורה דברי רד"ק הראשונים ("אחת: שלא יבואו...") מסכימים עם דברי אברבנאל ובכל זאת הבדל בינאדם - מהו ההבדל?

ה. י"ג כי שחית דעות עשה עמי

אחי עזבו מקור מים חיים

לחצוב להם בורות בורות נשברים אשחלא יכילן המים

- 1) למי עשו את הרעות?
- 2) למה נאמר "לחצוב" ולא "לחפור"?
- 3) למה כפל הכתוב מלת "בורות"?

4) האם למ"ד של "לחצוב היא כלמד של (במדבר ט"ו מ"א) "אשר הוצאתי אחכמי ממצרים להיות לכם לאלוהים?"

5) למה נאמר "אשר לא יכילו המים" בה"א הידיעה?

ד... אחי עזבו מקור מים חיים לתצוב להם בורות ברות נשברים... פסוק זה מובא בס' טובות הלבבות לרבנו בחאי, שער הבטחון: ראינו להביא מה שהוא צריך יותר מכל הדברים לעובד האלוהים יח' והוא הבטחון עליו בכל דבריו, בעבור מה שיש בו לחושלת הגדולה בענין התורה ובענין העולם, ותועלתו בו בתורתו - מהם מנוחה נפשו... מפני שאם איננו ברפת באלוהים, נוסח בזולתו. כמו שנ' "אחי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בורות בו זה נשברים..."

השווה לדבריו

באר לפסוקנו:

שעור הכתוב "אחי עזבו" לא האמינו בי ולא בטחו ביולכן נפסק ונכזב להם מקורי מקור מים חיים, אשר הקד להסתמיד טובות רבות וחדות, אבל בכל זה היה בידם להטיב דרכם ולשוב אלי, אם שמרו משמרת לבלתי לכת אחרי אלוהים אחרים וללמוד ממעשיהם וכמאמר חכמינו ז"ל "הלואי אחי עזבו וחורתי שמרו" והבן. אבל עתה הרעו עוד לעשות והלכו לחצוב להם בורות נשברים ועי"ז תצא המנוחה והשלחה מלבם ויהיו תמיד כים נגרש כי השקט לא יזבל, ובוזה תבין היטב כל המאמר עד פסוק י"ט.

- 1) מה בין שניהם בהבטח הפסוק כולו?
2) במה יובן כל הקטע הבא (עד פסוק י"ט) בעזרת דברי בעל הבאר?

כ': כי מעולם שברתי עולך נחקתי, מוסדותיך ותאמרו: לא אעבוד (כחיב) לא אעבוד (קרי)

ד"ק: מזמן קדמון שברתי עול מצרים מעליכם וכן בכל דור ודור נחקתי מוסדות הגויים מעליך וכשהייתי מציל אותך, היית אומרת: "לא אעבוד עוד על מצוותיך" - ולפי הכתיב: "לא אעבוד עוד עמו"ם ולא עשית כן, אלא כנוח לך עברת על כל מצוותי ושבת לעבוד עכו"ם.

חכמי הגויים כלם מפרשים "נחקתי" ו"שברתי" כצורה עתיקה לנוכח (גוף שני נקיבה) כמו שמצינו דוגמה בירמיהו ג' ד': הלא מעתה קראתי לך: "אבי אלף נעורתי אתה..." ד' ט': כי קול שופר שמעתי נפשי ולפי זה יפרשו בפסוקנו על פי הכתיב: לא אעבוד לך (לה')

- 1) התוכל למצוא בפרקנו שניה פעל בצורת גוף ראשון עבר שהוראתו בלי ספק - גוף שני נקיבה?
2) מהו החטא שבו נאסם ישראל לפי כל אחד משני הפרושים הנ"ל?
3) כיצד עלינו לפרש את המלה "כי" במחציתו השנייה של הפסוק ("כי על כל גבעה גבהה") לפי כל אחד משני הפרושים הנ"ל?
4) התוכל להכריע בין שני הפרושים הנ"ל בהחשבון עסקגנון הפסוק ועם חובן הפרק בכללו?

העזר בחטובתך לזאלה' זו בפסוקים הבאים: ירמיהו ה', ה: אך המה יחדו שברו עולך תקו מוסרות ל' ח: אשבור עלו מעל צוארך ומוסרותיך אנחק חהילים ב, ג: ננחקה מוסרותימו ונטלצכה ממנו י עבותימו. " ק"ז, י"ד: יוציאם מחושך וצלמות ומופתיחם יג ינחם.

הטאלות המסומנות אגרות והמסומנות שאקרות ביוחך יפפור כ"א לפי הכנתן. טאלות וגם חשובות יט לשלוח לנחמה ליבוביץ, קרית-משה, ירוסלים.